Timişoara, 1895. Anul II. Nr. 154. Mercuri în 12 (24) Iuliu.

DREPTATEA

Apare în fie-care di de lucru la amiadi.

Preţul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci.) — **Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserţiuni:** 1 cm.□1 cr., plus 30 cr. timbru.

Redactor responsabil: **Dr. George Candrea.**

Redacţiunea şi Administraţiunea: Timişoara, cetate strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse,) Nr. 41 **Telefon** (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

Congresul naţionalităţilor.

Către Românii, Slovacii şi Sêrbii din statul ungar.

Stările de lucruri, cari au resultat din nenorocita politică internă, urmărită de guvernele ungureşti, cu deosebire de la 1873 încoaci, inspiră serioase şi legitime îngrijiri fie-cărui patriot adevărat. Cercurile politice, cari în urma transacţiei de la 1867 au luat angagiamentul de a consolidá statul ungar, *de a mulţumí pe toţi locuitorii lui* şi de a duce patria noastră comună, cu conlucrarea tuturor fiilor ei, la prosperare si fericire, nu s'au ţinut de acest angagiament, ci din contră se pare, că l'au luat de la început cu reserva de a *nu-l respectá* mai târdíu.

Guvernele şi legislaţiunea din Budapesta în loc de a tinde la consolidarea statului s'au pus în serviciul esclusiv al unei utopii, care singuri n'au putut'o definí cu cuvinte şi noţiuni concrete, ci i-au dat numele fantastic-eufemistic de »*ideia de stat naţional-maghiar*«. În loc de a face popoarelor dreptatea promisă, au cultivat numai interesele unui singur popor, pe care în ciuda principiilor constituţionale l'au ridicat la rangul de popor *privilegiat,* pre când pe celelalte popoare ce locuesc din vechime aceste ţeri, le-au degradat la rolul de străini în propria lor patrie. În loc de a mulţumí pe toţi cetăţenii statului, cu ajutoriul unui *pervers sistem de asuprire şi prigonire,* au sporit până la estrem nemulţumirea maiorităţii covêrşitoare a cetăţenilor. În loc de a pune egalitatea de drepturi leal şi sincer în aplicare, au făcut pe căi directe şi indirecte, prin legi şi mêsuri de guvernare, tot posibilul, pentru a *scoate* din *vieaţa publică a statului* toate elementele, cari n'au voit sê jure pe patriotismul lor patentat. În loc de a creá tuturor popoarelor garanţe legale de esistenţă şi desvoltare — au nesocotit chiar şi puţinele drepturi ale acestora, cari li-au fost garantate în legi anterioare, ear' astădi lucrează pe faţă şi cu brutalitate revoltătoare, cu întreg aparatul statului, cu toate mijloacele politice şi sociale, *la desfiinţarea naţionalităţilor nemaghiare.*

Resultatele funeste ale acestei politice nefaste n'au putut sê lipsească şi iau pe di ce merge dimensiuni mai îngrijitoare. Astădi am ajuns deja acolo, că *cestiunea naţionalităţilor* din Ungaria constitue object de desbateri în presa europeană, în cabinetele şi parlamentele străine. Toată lumea vede în raporturile interne ale politicei noastre un focar de primejdii şi priveşte cu penibilitate la impetuositățile pătimaşe ale asupritorilor şi la încercările desperate de resistenţă ale asupriţilor. Am ajuns deja acolo, că prietinii şi duşmanii patriei, ba chiar şí aceia, contra cărora ne plângem, trebue sê recunoască, că *aşa nu mai merge*, şi că trebuesc căutate şi aplicate mijloacele de sanare.

Şi n'ar fi lucru greu a găsi aceste mijloace, dacă ar fi *sincer* si *leal* căutate, dar' tocmai acesta este blăstêmul cel mare şi nenorocirea de căpetenie! Acelor ce deţin puterea statului şi abusează atât de des de ea, le lipseşte şi cel mai mic rudiment de sinceritate şi bună credinţă!

În tot timpul de la începutul actualei epoce constituţionale şi până în diua de astădi ni-am dat noi nemaghiarii toate silinţele, ca sê convingem pe adversarii nostri de rătăcirile în cari s'au înfundat.

Însê zadarnice au fost nisuinţele noastre. În presă, în parlament şi în adunări s'a arêtat deposedarilor puterii, că pe calea apucată ne vor duce la *perirea lor* şi a *noastră,* şi că pacea, prosperarea şi consolidarea patriei se pot ajunge numai pe calea dreptăţei şi a egalităţei.

Toate acestea însê n'au avut alt resultat positiv, de cât sê ne convingă pe noi toţi, că ori-ce înţelegere cu şovinistii este esclusă. Cum sê convingi pe acela ce nu voeşte sê fie convins? cum sê areţi primejdia aceluia ce din adins închide ochii, ca sê nu o vadă?

În consecuenţă nu esistă astădi român, slovac şi sêrb, care îşi iubeşte neamul şi limba şi n'ar admite, că pe calea reclamaţiunilor şi aşteptând, ca sentimentul de dreptate sê între în inima împetrită a adversarului, *nu se poate realisá o îmbunătăţire a sorţei insuportabile a popoarelor noastre.*

Ajunşi la aceasta convingere, urmează de la sine, că trebue sê punem pe *alt teren* mai eficace lupta legală pentru conservarea şi emanciparea noastră naţională. Trebue anumit sê ne organisám astfeliu, *noi toţi cari avem aceleaşi drepturi de apêrat,* în cât sê ne putem presentá în faţa adversarului, nu ca reclamanţi, cari cerşesc drepturi de la bunăvoinţa cuiva, ci ca *un factor care şi-le eluptă în conştiinţa, că i-se cuvin, şi destul de puternic, ca sê şi-le cuceriască.*

Aceasta organisare nu şi-o poate însê dá singură nici una din naţiunile nemaghiare, ci toate împreună trebue s'o formăm, căci numai cu puteri unite putem devení în patria noastră acel factor impunêtoriu, ale cărui drepte pretensiuni nici un moment nu pot fi nesocotite.

Spre acest sfêrşit, după-ce altcum conducêtorii nostri de la începutul acestei ere poreclită constituţională au recunoscut importanţa alianţei naţionalităţilor şi au afirmat'o la diferite ocasiuni, am accentuat, acum când cestiunea naţionalităţilor a devenit eară preste mêsură acută, din nou şi unanim solidaritatea noastră şi ni-am dat silinţa sê creăm o basă, pe care sê ne putem organisá ca factor puternic, iresistibil.

La iniciativa românilor atât de stăruitori în timpul din urmă, comitetele centrale ale partidelor noastre naţionale au esmis delegaţi şi anume pe dnii: Dr. Ioan *Raţiu,* Eugen *Brote* şi Aurel C. *Popovici* din partea *românilor,* Paul *Mudron,* Dr. Miloş *Stefanovici,* Dr. Samo *Daxner,* Matuş *Dula* şi Dr. Jaroslav *Minich* din partea *slovacilor* şi Dr. Emil *Gavrilla* din partea *sêrbilor.* Acestia s'au întrunit pentru prima-oară în Viena la 10—11 Ianuariu 1893, ca sê discute basele, pe cari alianţa noastră trebue pusă. La 14—15 Novembre 1893 delegaţii partidelor noastre s'au întrunit din nou şi anume după-ce împregiurările au făcut unora din cei numiţi cu neputinţă,

Foişoara „Dreptăţii“.

Generalul Doda.

— Amintiri. —

II.

Neperitoare sunt meritele, ce şi-le-a căştigat generalul Doda pentru bunăstarea poporaţiunei curat romăneşti a confiniului militar.

Tot ce au căştigat, sau mai bine dis: ce au păstrat şi mântuit foştii grăniţeri cu ocasiunea desfiinţării confiniului militar, este a se mulţămí zelului neobosit şi mai ales *energiei* neînfrânte, cu care generalul a representat interesele poporului sêu din „miliţiă“. Astfel numesc bănăţenii confiniul militar.

Pentru membrii deputaţiunei grăniţereşti, cari au întrevenit în aceste afaceri de-a dreptul la Majestatea Sa şi au protestat acolo în contra uneltirilor guvernului de la Budapesta de a eludá drepturile asigurate fostilor grăniţeri prin lege, vor remânê neuitate acelea momente istorice, în cari generalul Doda a apêrat în faţa Majestăţii Sale causa poporului român cu cuvinte, ce e drept ne mai pomenite la curtea din Viena, dar' demne şi bărbăteşti.

Resultatul activităţii sale pe acest teren a fost mântuirea şi asigurarea acelei averi de mai multe milioane, care formează astădi proprietatea comunităţii de avere a fostului regiment româno-banatic Nr. 13.

Un lung şir de ani generalul Doda a stat în fruntea acestei grandioase instituţiuni şi i-a consacrat cu o abnegaţiune admirabilă întreaga sa activitate. Multe lucruri bune şi folositoare s'au făcut în decursul acestui timp; cu jertfe considerabile comunitatea şi-a crescut o distinsă pleiadă de specialisti români pentru administrarea averilor sale, şi mari înlesniri s'au făcut pentru progresul cultural şi economic al poporaţiunei Severinului. Şi dacă guvernele ce s'au perondat la Budapesta în ultimele decenii, nu se întreceau întru împedecarea sistematică a tuturor încercărilor şi instituţiunilor făcute pentru înaintarea culturală a poporului român din graniţă (la ultima representaţiune făcută în causa gimnasiului din Caransebeş ministrul ung. de culte de 20 ani n'a mai aflat timp sê respundă,) dacă promisiunile, ce s'au făcut generalului, din Viena, s'ar fi şí ţinut, (în această privinţă şi Doda a gustat toate păţeniile lui *Iancu*), cultura română de mult ar avê falnice foculare în valea Timişului . . .

Dar' pănă când generalul Doda a fost sênêtos — şi drepţi fiind nu putem supune judecăţii noastre decât numai activitatea lui ce cade înaintea nefericitelor procese politice, cari i-au causat grava înbolnăvire, — până când a fost sănêtos, ori-ce pedeci ce s'au pus activităţii sale, nici pe un singur moment nu l'au disgustat nici descuragiat. Cu un zel surprindêtoriu la un bărbat de etatea lui, a susţinut cu mână de fer o administraţiune aşa de esemplară, în cât chiar si cei mai înverşunaţi adversari ai comunităţii de avere şi ai persoanei sale, numai cu admiraţiune au vorbit despre ţinuta şi activitatea lui.

Tabajdi, acel prototip de paşă, care a pus în umbră chiar şi „energia“ faimosului *Bánffy*, de câte-ori se rentorceá de la adunările generale ale comunităţii, la cari asistá ca comisariu regesc, vorbiá drspre ţinuta generalului nu numai cu respect, ci totodată cu invidiă pentru nemărginita încredere şi supunere, ce o documentau grăniţerii faţă cu şeful lor.

Un principe „din graţia lui Ddeu“ nu s'a putut bucurá de ascultarea absolută, ce din propriul lor indemn grăniţerii au documentat-o faţă cu Traian Doda.

Erau oare prea interesante adunările generale presidate de neuitatul general, care însuşi erá totul într'o singură persoană: president, referent, majoritate şi toate celelalte elemente ale unei adunări generale.

ca sĕ iee parte, următorii dni: Dr. Ioan *Raţiu* şi Iuliu *Coroian* din partea românilor, Paul *Mudron* şi Dr. Samo *Daxner* din partea slovacilor, Dr. Emil *Gavrilla* şi Nicola *Joximovici* din partea sêrbilor. În aceasta întrunire ţinută în Budapesta s'a formulat un *program comun de acţiune*, care acum urmează sĕ fie supus pentru deliberare şi hotărire partidelor sau mai bine dis popoarelor noastre. Au mai urmat apoi şi alte întruniri, în cari projectul de program a primit în cele din urmă formularea definitivă.

Dar' situaţiunea politică agravată, şi cu deosebire procesele politice ce am avut de susţinut în timpul din urmă, şi care ni-au absorbit toată activitatea şi atenţiunea, au fost causa, că până în momentele de faţă nu s'a putut procedá la stabilirea definitivă a programului de acţiune comună.

Drept aceea anunţăm, că congresul celor trei naţiuni, care va stabilí programul de acţiune comună se va întruní la 10 August a. c. la Budapesta şi va resolví fără amânare cestiunea aceasta ardentă a stabilirei programului comun de acţiune.

Sibiiu, Turócz-Szt.-Márton, Novisad, 21 Iuliu n. 1895.

Comitetul provisoriu al delegaţilor partidelor naţionale române, sêrbe şi slovace:

Vasile Mangra m. p. *Dr. Stefan Petrovici* m. p.
din partea românilor.

Paul Mudron m. p. *Dr. Samo Daxner* m. p.
din partea slovacilor.

Dr. Emil Gavrilla m. p., *N. Joksimovici* m. p.
din partea sêrbilor.

Inumani.

Valea-Almajului, 22 Iuliu n.

(Luptătoriul nostru General Traian Doda. — Ruperea steagului de doliu.)

Marţi seara a sosit pe neaşteptate la persoana părintelui Nicolae Brînzeiu o depeşă cu dureroasa veste, că iubitul şi neînfrântul nostru luptătoriu Traian Doda e mort. Prin aceasta răpire din sinul neamului românesc cu un luptătoriu firm românesc pentru causa întregei naţiuni mai puţin.

Întreg poporul Almăjan, în mijlocul căruia iubitul nostru General e născut, — e în mare jale, — aşa în comuna Bozoviciu, după sosirea depeşei până după înmormêntare sunau clopotele la biserică pe di de trei ori în durate de câte o oară, apoi la casina română şi de present fâlfăie steagul de doliu în mărime de 4 metri, care steag s'a afişat la stăruinţa părintelui capelan Ioan Brînzeiu.

Acest steag, — de şi nu poartă nici o politică, de cât vesteşte trecĕtorilor şi tuturor celor ce'l vĕd, că într'adevĕr marele nostru luptătoriu nu se mai află între cei vii, — e spin în ochii şovinistilor şi în acelora cari se întorc după — cum bate vêntul. Acesti pĕcătoşi şi năimiţi fără suflet au mers cu cugetul lor draconic şi bestial până acolo, de cu mânile lor miserabile au *sfêrticat şi rupt steagul, depărtând dintr'însul mai multe bucăţi.* Intenţiunea lor a fost — după cum se vede din probele făcute — sĕ'l delăture de tot, însĕ fiind foarte sus, nu s'a putut.

Aceasta faptă criminală de loc nu le face onoare, ci dispreţ, pentru-că acest steag de şi e sfêrticat de mâni miserabile, totuşi e cinstit şi respectat de toţi aceia, cari au cunoscut pe iubitul nostru General, şi încă fără deosebire de naţionalitate.

Ne cuprinde mirarea, cum de s'a întêmplat aceasta urîtă şi despreţuită faptă, când casina română e în apropierea casei comunale şi când ştiu că toată noaptea se dau signale cu fluerile şi adecă: când de la etagiul prim al casarmei unde locueşte vestitul kossuthist protopretorele Szabó, când de către poliţisti.

Lucru dubios.

Pre lângă două telegrame de condolinţă trimise la adresa familiei întristate, spre a dá onorul din urmă luptătoriului nostru General, au luat parte la neuitata înmormêntare din comuna Bozoviciu, părintele capelan Ioan Brînzeiu, Ilie Jurchescu epitrop, Dimitrie Terianu epitrop, Gavrilă Stanoiloviciu comerciante, Aureliu Stanoiloviciu student de Blaşiu, apoi forestrierul Szőllösi cu personalul.

Ca de încheiere nu pot sĕ nu adaug unele scorrnituri proaste din partea şuchiatului învĕţătoriu de stat Gramma Aurél, a nume: acest mărginit şi nevrednic învĕţătoriu a început a trimbiţă în dreapta şi în stânga, că Generalul nostru e de religiunea rom. catolică şi că nime sĕ nu meargă la Caransebeş la înmormêntare, pentru-că se va înmormêntá în cimiteriul romano-catolic, etc.

Năimitul acesta — căruia nu-i permis pe vacaţie sĕ meargă la casa părintească — de şi nu merită sĕ stau de vorbă cu dînsul, — totuşi şi de astădată îi recomând, — sĕ-şi îndrepte purtarea, căci la cas contrariu în timpul cel mai apropiat îi voiu înşirá meritele.

Adevĕrul.

Conferenţele interparlamentare.

Timişoara, 24 Iuliu n.

Conferenţele interparlamentare au ajuns foarte de mare interes pentru noi Românii. Dacă în anul trecut am privit cu deosebită atenţiune spre Haaga, nu cu mai puţin interes ne uităm adi spre Bruxella. Se ştie, că în estan conferenţele interparlamentare se vor ţinĕ acolo, şi anume începênd cu 13 August. Lupta care s'a purtat anul trecut la Haaga între representanţii români şi cei maghiari se va repeţí de nou în Bruxella. În estan ea va fi poate şi mai mare. Anul trecut maghiarii au fost representaţi numai prin Pázmándy, în estan vor luá foarte mulţi parte. După ultimele informaţiuni următorii deputaţi maghiari s'au anunţat, că vor participá: Jókai Mór, Berzeviczy Albert, contele Apponyi Albert, Neményi Ambrus, Bartók Lajos, Horánszky Nándor, Pázmándy Dénes, contele Szapáry László, Rosenberg Gyula.

Până la ţinerea conferenţelor se vor mai însinuá încă. „Magyarország", din care scoatem aceste date, ne spune, că şi d. Dr. Nicolae *Şerbanu* s'a insinuat între deputaţii maghiari. Nu ştim dacă e adevĕrat, ne place însĕ a crede, că d. Şerbanu, dacă va şi merge acolo cu deputaţii maghiari, nu va fi cu ei.

De altcum Pázmándy, secretariul comitetului maghiar a anunţat preşedintelui lor, lui Jókai, că afară de parlamentul belgian şi cel francez, parlamentul maghiar ar fi mai bine representat.

Preşedintele comisiunei interparlamentare, dl Dr. *Gobat*, a şi trimis învitările la conferenţe. Din aceasta învitare se vede, că conferenţele se vor ţinĕ în palatul naţional, sala camerei deputaţilor, şi vor fi deschise în 13 August la 10 oare prin dl *Bernaert*, fost president al consiliului de ministri.

Programul conferenţelor este următoriul:

1. Project de constituire a unui arbitragiu internaţional de pace.
2. Scărirea puterii înarmate.
3. Neutralisarea statelor.
4. Apĕrarea străinilor şi dreptul de espulsare.
5. Raportul comisiunei interparlamentare.
6. Stabilirea locului, unde sĕ se ţină congresul în anul viitoriu.

Pre cum se vede, în program nu este nici un punct, în care ar încăpĕ o discuţiune a cestiunei naţionalităţilor. Învitarea însĕ spune espres, că conferenţa şi representanţii întruniţi au drept sĕ propună însişi ordine de di. Ungurii îşi esprimă deja temerea, că d. *Urechiă* va sĕ propună în program un atare punct, în care sĕ se poată discută cestiunea noastră naţională. Ei se tem de pe acum, şi de ce sĕ tem nu vor scăpă.

Austro-Ungaria.

Matriculele de stat. Inspectorii matriculelor de stat sunt deja numiţi — 23 la numĕr. Din numirile aceste se poate deduce, că posturile de inspectori sunt nişte *sine-cura* bine plătite pentru streberi liberali. Un taifas formal: Deputatul *sas Filtsch* e numit inspector pentru cercul *Timişoarei.* Pretorul din *Arad, Ottlik* (şovinist patentat) e numit pentru cercul *Braşovului.*

Străinătate.

Închiderea scupcinei. (Belgrad, 23 Iuliu.) Eri s'a încheiat prin rescript regal sesiunea estraordinară a scupcinei. După şedinţă deputaţii s'au presentat la regele în conac, unde regele li-a mulţumit pentru votarea conversiunei şi şi-a esprimat dorinţa, ca ţeara sĕ-şi îndrepte puterile spre activitate pacinică. La depărtare deputaţii au aclamat cu însufleţire pe regele. — Conform decisiunei de până acum regele va plecá în străinătate pe durată de două luni.

Alegerile parlamentare din Anglia. (Londra, 23 Iuliu.) Până acuma sunt aleşi 356 unionisti, 111 liberali, 7 parneliţi, 53 antiparneliţi şi 2 de partidul lucrătorilor.

Contra regelui. (Bruxella, 23 Iuliu). Când regele a mers într'un suburbiu al oraşului St. Gille sĕ deschidă o esposiţiune locală, o ceată de socialişti a început a strigá: Jos cu legea şcolară! Când vre-o câţiva ştudenţi catolici s'au încercat sĕ contrabalanseze demonstraţiunea, s'a escat ceartă, în urma căreia s'au făcut mai multe deţineri. Atât demonstraţiunea, cât şi escesele au produs mare agitaţiune în oraş.

Afacerea nouelor episcopate bulgare. (Athena, 23 Iuliu.) Poarta deocamdată nu va dá beratele pentru noii episcopi bulgari. Aceasta cu atât mai adins, cu cât mişcările din Macedonia, cari sunt sprijinite şi puse la cale de comitetele bulgare, trebue sufocate cu ori-ce mijloace.

Deschideá şedinţa, espuneá toate objectele de la ordinea dilei *dimpreună cu conclusele referitoare*, şi numai câte o scurtă întrebare: „E bine aşa?", la care adunarea respundeá unisono cu „Bine, Dle General!", ne arĕtá că adunarea a resolvit câte un object de la ordinea dilei.

Interesant erá apoi, când adunarea ajungeá la punctul din urmă: „Eventuale propuneri".

Dacă se sculá vr'un membru, de la care se putea aşteptá vre o propunere sănĕtoasă, generalul cu apostrofarea „pe scurt!" îi dá cuvêntul şi dacă cererea erá motivată, o şi resolvá inmediat cu cuvintele „vom face!"

Dacă însĕ propunĕtoriul se apucá de un lucru ce nu-l înţelegeá, îndată erá pus la locul sĕu cu câte un „Altul!", şi dacă erau mai mulţi de acestia, generalul făceá ordine fără multă vorbă:

„Acum e destul! Am încheiat şedinţa!"

Şi totuşi, nici când nu s'a aflat om, care s'ar fi plâns de tiranisare, pentru că toţi erau pe deplin convinşi, că generalul nu voieşte de cât binele grăniţerilor. El în totdeauna a ştiut ce vrea şi ce face.

Tabajdi, povestind episode de acestea diceá: „soh' se hittem volna, hogy azok a nagyszáju oláhok, kik a congregation annyit lármáznak, valójukban telivér mamelukok!" — (Nici când nu aşi fi credut, că valachii aceia cu gură mare, cari atâta gură fac în congregaţiune, de fapt ar fi mameluci aşa de buni).

Nu aveá DLui decât sĕ ne convingă, că ne voieşte binele, după cum ni-l'a voit generalul Doda, apoi eram noi şi în congregaţiune „mameluci".

Se cam superá puternicul comisariu, că la adunările generale jucá un rol, pre care germanul 'l caracterisează cu cuvintele: „Wie ein angemalener Türke". El şedeá — ce e drept — lângă generalul, dar' acesta nici când nu luá notiţă de presenţa lui.

O singură dată totuşi a luat act de marele comisariu.

Câţiva grăniţeri s'au plâns de abusurile unui notariu cercual, şi atunci generalul arĕtând cu degetul cam preste umeri cătră Tabajdi, dise:

„O sĕ-l dau pe mâna *DLui.*"

La aceasta s'a restrins rolul comisariului regesc în adunarea generală a comunităţii de avere.

Generalul a murit. Dar' falnica lui creaţiune trăeşte şi preamăreşte numele lui. Pusă sub conducerea unor bărbaţi, cari alăturea cu dînsul au lucrat şi pe cari el i-a crescut, ea va păstrá moştenirea lui pentru binele şi înaintarea poporului, pe care atât de mult l'a iubit.

*

Din schiţele fugitive de până aci, am vĕdut, că generalul Doda a fost omul disciplinei, şi încă al unei discipline severe.

Pe cât de mult însĕ a ştiut ţinĕ şi pretinde disciplina, ca basă a ordinei, fără de care nu este desvoltare şi progres, pe atât de mult a urît el linguşirea. Şi sunt puţini, mai ales între noi, cari ştiu judecá unde se termină subordinaţiunea şi unde se începe disciplina.

Generalul Doda în punctul de disciplină erá cel mai sever faţă de sine însuşi, dar' complimente măgulitoare, linguşiri nici când nu treceau pre buzele lui.

Adevĕrul înainte de toate. Aceasta i-a fost devisa, şi faţă de ori şi cine, ori cât ar fi fost de sus, el adevĕrul l'a grăit, fără considerare la aceea, dacă cuvintele lui au plăcut sau displăcut.

Am amintit deja de ţinuta ce a observat-o ca conducĕtor al deputaţiunei grăniţereşti la Maiestatea Sa, şi nu este secret, că a fost pensionat ca unul dintrĕ cei mai tineri şi cei mai capacitaţi generali, tot numai pentru că a grăit adevĕrul faţă cu toţi, fără deosebire.

Revoluția din Macedonia. (Sofia, 23 Iuliu). Conform știrilor sosite din *Küstendil*, în 17 și 18 Iuliu au fost mai multe ciocniri întrê insurgenți și trupele militare. Insurgenții au fost bătuți.

(Üsküb, 23 Iuliu). Poliția a făcut perchisițiune domiciliară la mai mulți *învêțători bulgari* și a dat de o mulțime de scrieri agitătoare. Profesorul *Andrea* și alți soți ai lui sunt deținuți. Mai ales e compromis *episcopul Sinesius* din Üsküb. Întrê preoțime și învêțătorime e mare temerea că vor urmá și ei la rênd.

(Belgrad, 23 Iuliu). În ședința de eri a scupcinei ministrul-president Novacovici a denegat rêspunsul la interpelațiunea făcută în afacerea mișcărilor din Macedonia și a propus sê se deie la comisiunea competentă. După întêmplarea acesteia s'a trecut peste ea la ordinea ḑilei.

După înmormêntarea lui Stambulov. (Sofia, 23 Juliu.) La înmormêntarea lui Stambulov au luat parte cam 10.000 de oameni. Dintrê cununile de pe sicriiu a fost bătêtoare la ochi cea a fraților *Battenberg* cu inscripția: *Frații amicului și principelui sêu de odinioară în semn de stimă și simpatie. Battenberg Ludovic, Heinrich și Francisc Iosif.*

Mormêntul lui Stambulov e păzit de soldați, ca nu cumva sê'l des-sape plebea.

În afacerea atentatului se continuă cercetarea. Contra lui *Halev*, care a fugit, se sporesc indiciile făptuirei.

Krajev, deputatul din Sumla, telegrafează, că susține întru toate cele ce le-a spus despre rănirea și deținerea servitoriului; cu deosebire aceea, că gerdarmii, cari au deținut servitoriul, *pe ucigași nu i-au urmărit.*

Ferdinand va stá în Karlsbad până 'și va terminá cura. Ministrii sunt de părerea, că întreruperea curei și re'ntoarcerea la Sofia, ar dá ansă la presupuneri, că în Bulgaria raporturile n'ar fi normale....

Curentul rusofil easă la iveală tot mai temerar. În legătură cu Stambulov rusofilii demonstrează și contra Austro-Ungariei, dar' mai ales contra maghiarilor. Sunt foarte multe placatele pe cari se poate ceti: *Dolu madjar! Peară maghiarii!* — Apoi oratorii rusofili, întrê cari căpetenia lor, *Caravelov*, în discursurile și orațiunile lor nu mai slăbesc pe unguri din epitete aspre isvorite din o grozavă ură. Caravelov a ḑis într'o astfeliu de orațiune, că *jidanii din Ungaria au ofensat Bulgaria*, și provoacă mulțimea sê-și scuture de pe umeri dominațiunea străină. Simpatia maghiarilor pentru Stambulov ofensează Bulgaria până la sânge, etc. Demonstrațiuni cu ridicata. Poliția impotentă.

Crisă de cabinet în Bulgaria. (Londra, 23 Iuliu). Raportorul din Viena al lui *Times* susține a ști, că ministrul-president *Stoilov* a comunicat principelui încă Dumineca trecută, că *guvernul voiește sê abḑică*, fiind-că în situațiunea actuală se simte necapabil de a împedecá mișcarea rusofilă, carea însê *va trage după sine perderea independenței Bulgariei.*

Protestul papei. (Roma, 23 Iuliu.) După cum raportează *Corriere*, papa Leo XIII a înaintat tuturor curților catolice protest contra serbărei naționale din 20 Septembre.

Abḑicerea principelui bulgar. (Londra, 23 Iuliu.) Conform raportului lui *Times*, însuși ministrul-president *Stoilov* a dat lui Ferdinand sfatul *sê abḑică de tron.*

Corespondență.

Sarafola, 19 Iuliu n.

(Asil. — Stările economice.)

Asilul de copii, edificat aici la noi deja de anțerți, din grația atotputernicilor și cu conlucrarea „binevoitorilor“ nostri rîvnitori după renume, s'a deschis deja în 3/15 Iuliu a. c. și s'a predat destinațiunei — spre marea bucurie a lui Israel.

Ca institutoară — în urma resignațiunei dșoarei Marianov Etelka, aleasă în toată regula, este denumită dșoara Pauli Gizela cu salariu de 300 fl. v. a.

Limba de instrucțiune este cea maghiară, dînsa însê știe și nemțește.

Obligați sunt: majoritatea covêrșitoare Români, apoi Sêrbi, Nemți, Jidovi și puțini Maghiari.

Frecuenți: toți copiii de Jidani, Nemți, puțini Sêrbi, Maghiari și *un* copil de Român, fiiul învêțătoriului confesional Ioan Filip, mare patriot, de și copilul sêu nu e obligat, fiind trecut de 6 ani, și ca atare este obligat la școala elem. cuotid.

Contra părinților, cari n'au alergat cu copiii conscriși la „ovodă“, se iau mêsurile, pre lângă tot protestul motivat al acelora.

Resistența însê e slabă.

Cu secerișul s'a isprăvit, și oamenii pe întrecute se grăbesc a-și cărá bucatele în ocoluri, spre a le treierá. Recolta de est timp promite a fi bogată în cuantitate, dar' slabă în cualitate. Cucuruzele sunt frumoase până acum, și de va mai plouá, este nădejde de recoltă îmbelșugată.

Viile sunt bine rodite, așa, că rêmânênd în pace, toamna va fi veselă. Poame sunt puține, legume în coantitate medie. Starea sanitară: întrê oameni, normală; întrê vite, mulțumitoare.

Esecutorii deja și-au început activitatea secuestrând recoltele bieților contribuenți, cari de altcum sleiți sunt de averi, în urma ḑilnicelor execuțiuni, îndurate pentru împrumutul de pe la „Spaarcassele“ străinilor nemiloși. Multe averi, pe prețuri bagatele, trec în mânile străinilor, rêuvoitori Românilor.

Cronică.

Timișoara, 24 Iuliu n.

Important pentru tinerime. Societatea „*Transilvania*“ din București, are vacante cu începere de la 1 Octombre 1895 trei stipendii de câte 800 lei anuali. Din aceste trei stipendii două sunt menite pentru drept, unul în Cluj, altul în Budapesta, ear al treilea pentru medicină în Budapesta. Sunt admiși la concurs numai tinerii români din Austro-Ungaria. Doritorii de a obține vre-unul din aceste stipendii, își pot adresá cererile în scris către comitetul Societății Transilvania, București strada Labirint No. 68, cel mult până la 3/15 Septembre a. c. însoțite de următoarele acte: 1. Un certificat de botez. 2. Certificat de bacalaureat (maturitate). 3. Certificat de paupertate. 4. Un act în scris, prin care se obligă a se conformá cu dorința esprimată în art. 4 din statute „cei ce vor beneficiá de ajutoriul societății, după terminarea învêțăturilor, se continue a'și aplicá în partea locului cunoștințele câștigate“, și în fine stipendistul e obligat la sfîrșitul fie-cărui an sê probeze printr'un certificat din partea Universității la care urmează, trecerea regulată a esamenelor prescrise de program. Neîndeplinirea acestei îndatoriri atrage după sine perderea stipendiului. *Comitetul.*

Nou advocat român. Primim următoriul avis: Am onoare a Ve face cunoscut, că miam deschis cancelariă advocațială în *Sighetul-Maramurêșului* (Strada Liceului Nr. 16, casa d-lui Dr. Ioan Mihalyi.) Sighet, luna Iuliu 1895. Cu tot respectul Dr. *Isidor Pop.* advocat. — Urăm carieră splendidă tinerului advocat.

Nouă biserică în Brașov. Ni-se scrie: Duminecă, în 21 a l. c. s'a pus peatra fundamentală la biserica din Brașov-cetate, ce are sê se zidească în centrul orașului. Lipsa unei biserici românești în centrul orașului a fost simțită de mult, dar' mai ales, de când biserica ridicată pe bani românești și provêḑută cu fonduri tot românești, ce ating suma de un milion și jumêtate, s'a decretat de cătră Curia din Pesta, de biserică națională grecească. Păr. *Baiulescu* a ținut o cuvêntare bine simțită, și mai apoi a cetit numele donatorilor. Mulți comercianți de ai Brașovului au contribuit cu miile pentru ridicarea bisericei. Onoare lor!

Anna-bal. În salonul de cură la Băile Herculane, se va ținê Vineri în 26 Iuliu cunoscutul *Anna-Bal*. Începutul la 9 oare seara.

Din societăți.

Convocare. *Despărțêmêntul Oravitei al reuniunei învêțătorilor români gr. or. din diecesa Caransebeșului.*

P. T. domnii membri ordinari, fundatori, ajutatori, pre cum și toți iubitorii de cultură sunt prin aceasta învitați a participá la adunarea despărțêmêntului Oravitei al reuniunei noastre, carea se va ținê Vineri în 21 Iuliu v. la 9 oare dimineața în sala de învêțămênt din școala montană din Oravița montană pre lângă următoriul program:

1. Deschiderea adunărei și cetirea circulariului comitetului central de datul 10 Maiu 1897 nr. 30.

2. Încassarea tacselor restante și curente ale membrilor.

3. Raportul comisiunei esmise pentru elaborarea unui plan al oarelor pe seama școalelor noastre cu un învêțătoriu și doi învêțători.

4. Eventuale disertațiuni ori prelegeri practice pentru cari deja până în presinte s'au insinuat domnii învêțători Nicolae Baiaș din Oravița montană și Iancu Duda din Gherliște.

5. Diferite propuneri și în special eventuala propunere a iubitului și literatului nostru, a on. domn advocat Ilie Trailă din Oravița.

În speranța, că P. T. domnii colegi vor părăsi indolența de carea am fost predomniți și că pe viitoriu — mai ales cu pleiada tineră — sê căutăm în interesul bine priceput al reuniunei noastre, și în special în interesul reputațiunei despărțêmêntului nostru, de carea s'au bucurat până în timpul din urmă — sê desvoltăm un interes mai viu și o activitate mai mare în, și față de adunările noastre, de la cari prin urmare nu ne este permis sub nici un pretecst neescusabil a absentá.

Varadia, în 7 Iuliu v. 1895.

Cu distinsă stimă

George Țiuneal

înv. și președintele despărț.

Conchiămare. Membrii comitetului, respective ai biroului reuniunei cerc. învêțătorești din tractul protopresbiteral al Timișoarei, prin aceasta se învită la ședință pe 14/26 Iuliu a.c. dim. la 8 oare în locul îndatinat. *Beregseu*, 9/22 Iuliu 1895. Em. Andreescu, președ. reun.

Mai nou.

Scrierile lui Traian Doda.

Ni-se scrie din *Caransebeș:* Familia marelui nostru decedat, *General Traian Doda*, adecă ambele surori, Doamna *Ana Zunea* și *Elisa Doda*, cari în anii din urmă grijiau de cele casnice ale neuitabilului reposat consultând cu persoane valoroase din cercul amicilor și încredutilor familiari, în *consiliul familiar* de Duminecă aduseră conclusul de a concrede *revidarea, sortarea* și *parțiala edare* a papirelor scumpului defunct unui comitet, carele sub presidiul și resp. patronatul Escel Sale a Dlui locotenent de mareșal campestru (general de divisie) *Teodor Cavaler de Seracin* în curênd își va începe activitatea. De membri ai comitetului s'au designat domnii: *Stefan Velovan*, directorul institutului pedagogic Carol I. din București, (petrecênd D-Sa lunile feriale în Caransebeș), *Adrian Diaconovici*, architect și Dr. *Constantin Popasu*.

Întrê cunoscuții mai intimi ai generalului circulează o mulțime de anecdote și episoade, cari documentează, că nu fără motiv se ḑicea despre el: „Er nimmt sich kein Blatt vor'm Mund.“ Este de regretat, că cele mai interesante dintrê aceste episoade *nu se pot* publicá. Una însê, care pe noi ne interesează mai de aproape, nu vreau sê o retac.

Într'o ḑi generalul se preumblá în fortăreața de la Buda cu archiducele Albrecht, care aveá o simpatiă deosebită pentru dînsul. Ajungênd la biserica lui Mathia Corvinul archiducele, care 'l stiá naționalist insufletit, îi ḑise zimbind:

„Nicht wahr, General, dieser König Mathias war auch Einer von Ihren Wallachen?“*

Generalul, care nu prea suferia glume în cestiunea simțemintelor sale naționale, respunse cam accentuat:

— Gewiss, kais. Hoheit, war auch er Einer von meinen Wallachen. Und wenn er nicht gewesen wäre, und meine anderen Wallachen nicht, würde heute dort auf der Burg kaum mehr die schwarzgelbe Fahne wehen und ich hätte kaum die Ehre gehabt, Eure kais. Hoheit auf diesem Spaziergange in der Festung Ofen zu begleiten.**)

Vêḑênd, că archiducele nu rêspunde, generalul începù a-i istorisí un bon mót al regelui Mathia, ce l'a cetit ocasional într'o bibliotecă din Praga. Anume un istoriograf boem povestește, că regele Mathia fiind bătut și prins de oștirile boeme, a subscris preliminariile unui tractat de pace sub condițiuni foarte grave pentru Ungaria. După eliberarea sa, când trimișii Boemiei au venit la Buda pentru subscrierea tractatului definitiv, Mathia n'a voit sê știe despre cele promise în prinsoare.

„Cum se poate, Majestate?“ întrebau Boemii.

— Apoi așa se poate — respunse Mathia, — că astăḑi sunt rege român, („rex vallachicus“) ear' atunci am fost rege ungar, ear' Ungurului sê-i credi numai când va avè trei ochi în frunte.

*) Așa-i, generale, că regele Mathia acesta încă a fost unul din Valachii Dtale?

**) Desigur, Alteță, el încă a fost unul dintrê Valachii mei. Și dacă n'ar fi esistat el și ceilalți Valachi ai mei, apoi astăḑi n'ar mai flusturá colo pe castel steagul negru-galben; ear' eu de abia aș fi avut onoarea sê însoțesc pe Alteța Voastră la aceastá preumblare prin cetatea Budei.

Prețurile bucatelor din piața Timișoarei.

De la 23 Iuliu 1895.

După notările societății „Lloyd“ din Timișoara.

Grâu, greutatea cualit. 78 chil.	per 100 chil.	5.80—5.85
Grâu, greutatea cualit. 79 chil.	per 100 chil.	5.90—6.00
Sĕcară, greutatea cualit.	per 100 chil.	5.00—5.20
Orz, greutatea cualit.	per 100 chil.	6.00—6.20
Ovĕs, vanturat	per 100 chil.	6.40—6.50
Cucuruz, nou	per 100 chil.	5.90—6.00

Bursa de Budapesta din 23 Iuliu 1895.

Datoria de stat:

Renta de aur ung. 100, 500, 1000 (sc. de d.)	5%	123.50
„ „ „ „ 10.000 . . . . „	4%	—.—
„ „ coroane ung. . . . . . „	4%	99.50
Obl. căilor fer. orient. 1876 . . . „	5%	126.75
„ „ „ de stat, 1889, aur. „	4 1/2	129.—
„ „ „ „ „ „ arg. „	4 1/2	101.75
Obl. cu premii ung., din 1870, 100 fl. buc. . .		110.50
„ „ „ „ „ „ 50 „ „ . . .		140.—
Obl. de desdaun. regal., am., ung. (sc. de d.)	4 1/2%	100.75
„ „ „ „ croate . . „	4 1/2%	102.50
Bonuri rur. ung. . . . . „	4%	96.25
„ „ croate . . . . „	4%	97.—
Obl. regul. Tisei (Seghedin)	4%	143.75
„ hipot. croate, 100	5%	—.—
Asemnatele cas. de stat. 6 luni 100		—.—
Datoria de stat. com., hărtiă, Mai-Oct. .	4 2/10	98.75
„ „ „ „ „ Febr.-Aug.	4 2/10%	98.75
„ „ „ „ arg. Jan.-Jul. . .	4 2/10%	98.50
„ „ „ „ „ Apr.-Nov. . .	4 2/10%	98.50
Renta de aur austr. (sc. de d)	4%	122.50
„ în coroane		98.50
Datoria de stat austr. 1854. 250 fl.	4%	149.—
„ „ „ „ 1860. 500 „	5%	147.50
„ „ „ „ 1860. 100 „	5%	158.25
„ „ „ „ 1864. 100 „		198.—
„ „ „ „ 1864. 50 „		193.—
Obl. oraș. Budapesta 1890	4 1/2%	100.15
Obl. c. fr. bulg.	6%	122.—
„ cu prem. sĕrb. 100 fr.	3%	40.—
„ „ „ „ „ „ (stamp. austr.)	3%	40.75
„ soc. p. reg. Temeș-Bega	5%	104.—

Scrisuri fonciare.

„Albina“, inst. de econ 5%	101.75
Banca civ. de credit Arad 5% 40 ani	100.—
„ „ „ „ „ 5%	101.—
„ „ „ „ „ 5 1/2%	100.50
„ de credit ardeleană 5%	101.—
„ „ „ „ 4 1/2% 40 ani . . .	99.—
„ „ „ „ 4 1/2% 50 ani . . .	98.50
„ credit fonc. din Sibiiu 5%	102.25
„ „ „ „ „ 5 1/2%	—.—
„ „ „ „ „ 6%	—.—
„ „ „ „ „ 4 1/2% em. VI. .	100.50
„ gen. din Sibiiu 110 5% 31.3 ani . . .	—.—
„ „ „ „ 106 5% 40 ani	—.—
„ „ „ „ III emis 5%	102.25
„ „ „ „ IV emis. 4 1/2% . . .	100.50
„ I. de credit din Timișoara 5% . .	102.—
„ I. „ „ „ „ 4 1/2% . . .	99.50
Imprumut. băncii ung. hipotec. 4%	128.50

Sorțuri private.

Imprumutul oraș. Viena din 1874, 100 . . .	174.50
Sorțuri din Buda 40	60.—
„ „ „ (st. austr.) 40	61.—
Sorțuri reun. „Jó-sziv“ 2	3.30
„ „ „ (st. austr.) 5	3.50
„ crucea roșie 5	12.—
„ „ „ (st. austr.)	12.50
Obligațiunile basilicei 5	9.75
„ „ (st. austr.)	10.25
„ crucea roșie italian. 25 lire . .	12.75
„ „ „ „ (st. austr.) .	13.—
Instit. de cred. austr. 100	198.—
Crucea roșie austr. 10	19.—
Sorți Pálffy 40	59.25

Invitare la abonament.

Începênd cu 1 Iuliu st. v. *prețul de abonament al diariului „Dreptatea“* s'a **redus** de la **12 fl.** la **10 fl. pe an.**

Astfeliu manținênd ținuta noastră cea vechiă, calmă, solidă și objectivă întru toate, susținênd toate legăturile noastre cari până acum ni-au făcut posibil de a dá în mâna cetitorilor diariul celor mai proaspete informațiuni, vom face acum, ca diariul nostru sĕ fie și cel mai eftin cel mai ușor de abonat.

Cât despre timpul apariției, »Dreptatea« va apărê și mai departe în fie-care di de lucru la amiadi.

După acestea invităm la abonament cu următoarele prețuri:

Pentru monarchiă:

Abonamentul anual costă	fl.	10·—
„ semestral	„	5·—
„ treilunar	„	2·50
„ lunar	„	0·85

Pentru România și străinătate:

Abonamentul anual costă . . .	Frci	37·—
„ semestral	„	18·50

Abonații vechi sunt rugați a se provocá la numĕrul sub care au primit până acum foaia, ori sĕ lipească adresa pe cuponul mandatului.

Abonenții noi sunt rugați a scrie adresa corect și legibil.

Abonamentele se fac mai cu înlesnire prin m a n d a t e p o s t a l e. Domnii abonați sunt rugați a însemnă pe cuponul mandatului timpul pentru care trimit abonamentul.

Amintim și la acest loc, că diariul nostru se va trimite numai acelor abonați, cari au s o l v i t î n a i n t e abonamentul și numai pre acel timp pre care au solvit.

Abonamentele se trimit la adresa administrațiunei diariului „Dreptatea“ în T i m i ș o a r a, (Temesvár, Zápolyagasse,) Nr. 41.

Redacțiunea și Administrațiunea diariului „Dreptatea“.

Nrul 2980. — 1895.

Concurs.

Pentru ocuparea postului de medic în cercul sanitar Poiana-Sinna-Rod escriu concurs.

Beneficiile medicului sunt: 1400 coroane salar, 200 coroane paușal de călătorie și tacsele de visitare stabilite prin statute de comună.

Doritorii de a concurá sunt poftiți a-și trimite cererile lor instruate cu documente despre cualificațiunea prescrisă în §-ul 9 al art. de lege I din 1883, respective în §-ul 143 al art. de lege XIV din 1876 și despre cunoștința limbei române, la pretura din Mercurea (Szerdahely, Szebenvármegye) până **în 30 August a. c.** la 6 oare p. m.

Cereri mai tărdiu sosite nu pot luá în considerare.

Alegerea se va sĕvêrși în 1 Septembre a. c. la 9 oare a. m. în cancelaria comunei Poiana.

M e r c u r e a, în 17 Iuliu 1895.

Primpretorul cercual:
Dragici m. p.

(1—1)

Deposit de rachiu de prune.

Am onoare a oferí on. public, pe lângă prețuri convenabile

Rachiuri de prune, producere proprie, curată din anul 1894,

se află în cuantități mici de un hecto și mai mari, de la 12—14 și de la 18—22 grade.

Se poate comandá la

Dimitrie Buibaș
notariu.
Iezvin, cercul Rĕcașului.

82 (3—3)

FAGEȚIANA

institut de credit și de economíi, societate pe acțiuni

în **Facset** (Banat),

acoardă după **depuneri spre fructificare** de ori-ce sumă

6% interese

la an, solvind institutul contribuțiunea după interesele capitalisate și ridicate.

Depuneri și ridicări se pot efectuí și prin postă.

Nr. 5 (X—21)

DIRECȚIUNEA.

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timișoara.